

Fonologija mjesnoga govora Šišljavića: iz kajkavske riznice istočnoga karlovačkoga Pokuplja

---

Marinković, Marina; Celinić, Anita

Source / Izvornik: **Hrvatski dijalektološki zbornik, 2021, 169 - 193**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.21857/9xn31co8gy>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:437008>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

MARINA MARINKOVIĆ

Odsjek za kroatistiku

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

Sveučilišna avenija 4, HR-51000 Rijeka

m.marinkovic@uniri.hr

ANITA CELINIĆ

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Republike Austrije 16, HR-10000 Zagreb

acelinic@ihjj.hr

FONOLOGIJA MJESNOGA GOVORA ŠIŠLJAVIĆA: IZ KAJKAVSKE RIZNICE ISTOČNOGA KARLOVAČKOGA POKUPLJA

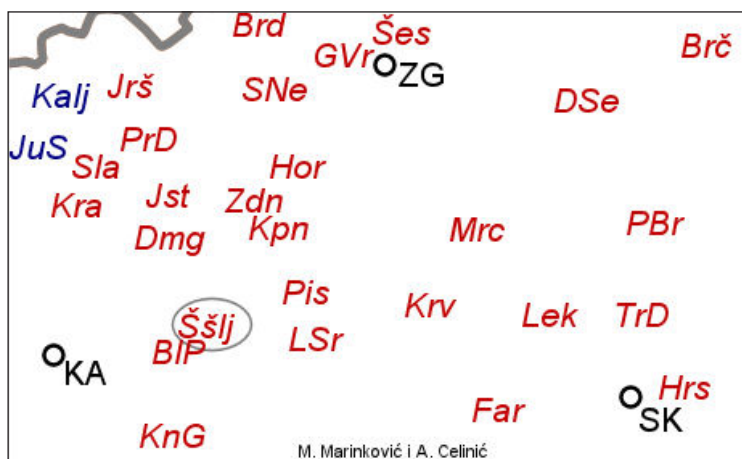
U radu¹ se iznose rezultati istraživanja fonologije mjesnoga govora Šišljavića, mjesta u istočnome karlovačkome Pokuplju. Riječ je o govoru koji pripada Iv-šičevoj turopoljsko-posavskoj skupini tzv. revolucionarnih govora. Prozodija se, među ostalim, odlikuje metatonijom neoakuta u dugi silazni naglasak u zadnjem/jedinom i u većini nezadnjih slogova (tipovi *letī*, *mlâtīm*), retrakcijom (metataksom) ishodišnoga neocirkumfleksa (tip *pósekel*) te retrakcijom kratkoga naglasaka s ultime, pri čemu je kratka penultima naknadno produžena (tipovi *vīno*, *vōda*). Samoglasnički sustav karakterizira, u osnovi, jednačenje jata i šva te postojanje različitih odraza za ishodišno duge i naknadno produžene samoglasnike. Iz konsonantizma izdvajamo nekoliko specifičnosti: izostanak velara *x*, prisutnost palatalnoga spiranta *ś* te para afrikata *č* i *ć*. Izdvojene značajke povezuju ga s jedne strane s nizom kajkavskih govora širega pojasa južno od Zagreba, te s druge strane s obližnjim govorima plješivičko-ozaljskoga tipa sa sličnim (ili istim) konsonantskim obilježjima.

---

¹ Premda geografski udaljeni, podravski, zagorski, karlovački, goranski *kaj*, te privrženost prema svim tim kajkavskim govorima povezuju nas s dragom kolegicom dr. sc. Jelom Maresić. Povezuje nas i mnogo više, a ovim radom iskazujemo priznanje velikom doprinosu Jele Maresić na području istraživanja kajkavštine.

Karta 1: Šišljavić na karti Republike Hrvatske.

Karta 2: Smještaj Šišljavića (Ššlj) među punktovima *Hrvatskoga jezičnoga atlasa i Općeslavenskoga lingvističkoga atlasa* (OLA): BIP = Blatnica Pokupska, Brč = Brčevac, Brd = Brdovec, Dmg = Domagović (OLA), DSe = Dugo Selo, Far = Farkašić, GVr = Gornje Vrapče, Hor = Horvati, Hrs = Hrastelnica, Jrš = Jarušje, Jst = Jastrebarsko, JuS = Jurkovo Selo, Kalj = Kalje, KnG = Knez Gorica, Kpn = Kupinec, Kra = Krašić, Krv = Kravarsko, Lek = Lekenik, LSR = Lijevo Sredičko, Mrc = Mraclin, PBr = Posavski Bregi, Pis = Pisarovina, PrD = Prodindol, Sla = Slavetić, SNe = Sveta Nedjelja, Šes = Šestine, TrD = Trebarjevo Desno, Zdn = Zdenčina (KA = Karlovac, SK = Sisak, ZG = Zagreb).

1. Uvod

Šišljavić je naselje smješteno 20-ak kilometara istočno od Karlovca, uz lijevu obalu Kupe. »S pripadajućim zaseocima Kapučinski Kraj, Rožan-Breg, Lajeveci (u narodu Hlajevci), Zvonarci, Udbinski Kraj, Mikički Kraj te Gore Selo i Dole Selo (u narodu Gornje i Donje Selo) obuhvaća površinu od 20,83 km². Sjeverno je kanal Kupa – Kupa, a dalje preko kanala, sve do ribnjaka Crna mlaka, proteže se šumovit, močvaran te potocima i kanalima ispresijecan Šišljavski i Okički lug« (*Karlovački leksikon* 2008: 555). Unatoč društvenim previranjima² i s njima povezanim migracijama koje su obilježile novovjeku povijest Pokuplja i obližnjega sjevernoga Korduna,³ povijesni izvori ne bilježe seobe koje bi znatno izmijenile strukturu stanovništva lijeve obale Kupe, tako ni Šišljavića. Takve stabilne okolnosti, pokazat će poglavlja u nastavku, rezultirale su dijalektološkom slikom šišljavičkoga mjesnoga govora koja se u velikoj mjeri podudara s fizionomijom širega pojasa kajkavskih govora smještenih između Save i Kupe.

Prostore karlovačkoga Pokuplja dijelile su u srednjem vijeku dvije stare županije: Podgorska i Gorička. »Podgorska je obuhvaćala Žumberak i veći dio ravnice na lijevoj obali Kupe, a Gorička uglavnom predjele južno od Kupe« (Mihalčić 2015: 15). Šišljavić je prema ovoj podjeli bio dijelom Županije podgorske, zarubljujući njezine južne granice: »Na jugu bila je rieka Kupa medjašem prema gorskoj i goričkoj županiji, i to od Šišljavića do iznad Ozlja« (Laszowski 1899: 22). Polovicom 14. st. Županija je formalno prestala postojati, a Šišljavić je, kao dio okićkoga vlastelinstva, pripao posjedima Tomaša Benvenuta. Prema njegovu popisu imanja, koncem 14. st. Okiću su, jugozapadno od Zagreba, pripadala sva sela od Brezovice i Stupnika do Kupčine i Šišljavića (Pavličević 1993: 109). Navedene povijesne činjenice upućuju na višestoljetnu povezanost Šišljavića sa

² U seljačkim nemirima koji su u razdoblju od kraja 17. do kraja 18. stoljeća zahvatili prostor Pokuplja centralno mjesto zauzimaju pobunjenici iz Šišljavića (Lopašić 1879: 72; Gavrilović 1963: 70). Bune su nastavljene i u sljedećem stoljeću, a upravo je u Šišljaviću »došlo 1867. do najmasovnije i najkrvavije seljačke bune u šezdesetim godinama 19. stoljeća u Hrvatskoj« (Pavličević 1999: 106). Inventar šišljavičkih antroponima koji u navedenim povijesnim izvorima dominiraju gotovo je istovjetan onome koji smo u Šišljaviću zatekli ovim istraživanjem, što doprinosi inicijalnoj pretpostavci o stabilnoj zajednici koja u jezičnome pogledu nije bila izložena značajnijim interferencijama s drugim (ne)kajkavskim sustavima.

O fondu današnjih šišljavičkih prezimena više i na: <https://actacroatica.com/hr/location/sisljavic/> (pristupljeno 15. srpnja 2021.).

³ Za razliku od istočnije pozicioniranoga Šišljavića, govori u bližjoj okolici Karlovca, a napose oni u luku rijeke Kupe, odnosno u zapadnome zaleđu grada Karlovca, bili su izloženi korjenitim promjenama. U tom pogledu, u pokušaju rekonstrukcije predmigracijske jezične slike karlovačkoga Pokuplja i Bele krajine, Lončarić (1990.) pretpostavlja kajkavski kontinuum s točkama sezanja Generalski Stol – Petrova gora – Zrinska gora – Una kod Kostajnice. Prema tomu određenju Šišljavić je bez dvojbe smješten na terenu koji je u prošlosti bio dijelom kajkavskoga teritorija.

zagrebačkom okolicom, za razliku od selā na desnoj obali Kupe koja su pripadala steničnjačkom vlastelinstvu i koja su u poslijeosmanskom periodu pretrpjela više migracija i miješanja stanovništva (usp. Lopašić 1895: 290).

Danas je to selo smješteno na rubu karlovačkoga prstena i na granici dviju županija, Karlovačke i Zagrebačke, te s orijentacijom žiteljā u više smjerova: prema Karlovcu, Pisarovini i Zagrebu. Prema zadnjem popisu stanovništva iz 2011. brojalo je 457 stanovnika, no suvremena i stvarna slika napučenosti nije optimistična: većina žitelja u Šišljavić dolazi iz obližnjih gradova tek povremeno, dio se iselio u inozemstvo, a kao najbolji indeks intenzivne depopulacije pokazuje se kontinuirani pad broja učenika mjesne područne škole.⁴

Cilj je ovoga rada opisati fonološku razinu mjesnoga govora Šišljavića te ga pokušati uklopiti u mrežu dosad istraženih okolnih kajkavskih govora. Glavnina je istraživanja provedena u prosincu 2019. s dvoma izvornim govornicima metodom usmjerenoga ispitivanja te metodom snimanja spontanoga govora. Inicijalno je ovaj govor istraživan u kraćemu opsegu i 2016., za potrebe prikupljanja podataka na projektu *Govori karlovačkoga područja*, u organizaciji karlovačkoga Gradskog muzeja.⁵ Ispitivanje je tada provođeno s trima govornicima. Podatci su obaju istraživanja objedinjeni u jedinstveni korpus.

Ime naselja u lokalnoj inačici glasi *Žišlavić*, pridjev tvoren od imena mjesta je *žišlāvski*, stanovnik Šišljavića je *Žišlāvec*, a stanovnica *Žišlāvka*. Mještani susjedne Donje Kupčine zovu ih *Šlāvcima*.

2. Šišljavić i okolica u starijim dijalektološkim radovima

Iako mjesni govor Šišljavića dosad nije bio predmetom ciljanih dijalektoloških istraživanja, uz pomoć radova koji korpusu okolnih kajkavskih govora pristupaju različitim metodama i pogledima moguće je ipak o njem iznijeti neke pretpostavke. Važnu ulogu pritom imaju istraživači koji su do polovice 20. stoljeća, u skladu s tadašnjim potrebama i uzusima, obilazili široka područja u potrazi za osnovnim podacima o dotad nepoznatim jezičnim sustavima. Rezultat takvih pothvatā ogleda se u raspravama koje među analiziranim govorima ističu najvažnije izoglose i o svakome izdvajaju najvažnije značajke. Nekoliko je radova toga tipa i danas relevantno za opis šišljavićkoga idioma.

---

⁴ Prva četiri razreda osnovne škole učenici pohađaju u Šišljaviću, a ostale u matičnoj školi u Rečici. U školskoj godini 2020./2021. ovu područnu školu pohađala su svega 3 učenika, a isti je broj predviđen i za sljedeću godinu. Rečicu je izdvojio Stjepan Ivšić kao primjer revolucionarnih govora (usp. u nastavku poglavlje 2).

⁵ U ljeto 2016. ispitivani su Franjo Brezović (1922.), Ivica Brezović (1968.) te Darko Zlatarić (1981.), u prosincu 2019. Marica Čujko (1955.) i Zlatko Huljina (1965.). Svima im zahvaljujemo na otvorenosti, strpljivosti i spremnosti na suradnju.

U opisu bilo kojega govora ovoga područja kao početna točka prikupljanja informacija nezaobilazna je Strohalova rasprava s početka 20. stoljeća o jezičnim osobinama u kotaru karlovačkom. Premda se govora Šišljavića dotiče samo rubno, spomenuti nam izvor nudi bitan podatak o vokalu *e*-tipa kao odrazu poluglasa (Ijd. *menum*), što je u skladu s općenitim Strohalovim stavom o »jačoj kajkavštini« u sjevernome i sjeveroistočnome dijelu tadašnjega kotara, »tako od većih mjesta napose u Erjavcu, Ozlju, Pokuplju, Mahičnom, Draganiću i Šišljaviću« (1901: 78). Mjesni govor Šišljavića spominje se dalje u dvama radovima Ivana Brapca: u članku iz 1961. spominje Brabec Šišljavić kao »šakavsko« naselje, a pet godina kasnije bavi se »akavcima« koji nastanjuju područje s graničnim točkama u obliku trokuta na potezu Vivodina zapadno, Banski Kovačevac istočno, donjosutlanska Marija Gorica sjeverno (1966: 325). Južna granica obuhvaća punktove južno od Kupe (Kamensko, Popović Brdo, Gliboki Brod, Skakavac) čije stanovnike Brabec, bez određenja pripadnosti kojemu narječju, naziva pokupskim ikavcima. Termin akavci pridružuje pak govornicima s omeđena područja kod kojih se poluglas razvio u vokal *a* (tip *danas*), a u kontekstu opisa mjesnoga govora Šišljavića važno je zapažanje o njegovu smještaju istočno od »akavske izoglose«, što Brapca navodi na zaključak da upravo kod Šišljavića »počinju pravi kajkavci iznad Kupe« (1966: 329). Od radova kompilacijskoga tipa valja spomenuti i Junkovićevo istraživanje govora smještenih južnije od Zagreba (1956.), s posebnim osvrtom na zapažanja o vokalizmu. Prema kriteriju odraza jata Junković razlikuje dvije osnovne skupine analiziranih govora: tzv. ekavski govori te oni u kojima jat daje sekvenciju *ie*. U Šišljaviću obližnjoj Pisarovini diftonzi nisu zabilježeni (Zečević 1995: 240), dok su u govoru Šišljavića dijelom inventara vokalskoga sustava (usp. u nastavku rada). Kao punkt *Hrvatskoga jezičnoga atlasa* u novije je vrijeme istraživana i susjedna Blatnica Pokupska za čiji je govor utvrđen visok stupanj jezičnih inovacija, posebice među mlađim ispitanicima (Ćurković i Vukša Nahod 2011).

Najviše podataka o šišljavičkome idiomu pruža Ivšićeva studija s podjelom kajkavskih akcenatskih tipova prema kojoj analizirani govor pripada tzv. revolucionarnim govorima. Govoreći o njima, Ivšić je III. skupinu nazvao »mlađa kajkavska s metataksom akcenta $\hat{\ } \geq \text{~}$ « (tip: *pòsekel – posèkli*)« (Ivšić 1936: 80), označivši ju grafički $\hat{\ } \geq \text{~}$ i podijelivši ju, s obzirom na varijacije, ovako: »III mlađa kajkavska gr. (tip: *pòsekel – posèkli*) s oksitonezom ~ (1) i bez oksitoneze ~ (2 – 3): 1. *ženà, lefì, sùša* 2. *žèna, lefì, sùša* 3. *žèna, lefì, sùša*« (isto: 81). Terrenski je spomenute podtipove odredio: »Akcenatski tip III₁ nalazi se u istočnom dijelu samoborskoga sreza u župama Sv. Nedjelja i Sv. Martin. Tip III₂ obuhvata najveći dio grupe III, a tip III₃ moslavački kraj (na istoku od rijeke Lonje) i govor na Kupi u župama D. Kupčina i Rečica« (isto: 82). Među Ivšićevim govornim

ogledima za pojedine varijacije naglasnih tipova ogled za tip III₃ izostaje. Susjedna je Rečica, prema tome, ocrтана kao govor sa shemom III₃, odnosno kao govor koji ne čuva oksitonezu te kod kojega je zamjena neoakuta dugim silaznim naglaskom provedena i u nezadnjim slogovima.

Prema podjeli M. Lončarića, govor Šišljavića pripada vukomeričko-pokupskome⁶ dijalektu kajkavskoga narječja (Lončarić 2020: 452–453).

3. Fonološka analiza mjesnoga govora Šišljavića

3.1. Prozodija

Inventar

Inventar prozodema čine tri naglasaka – dva duga (silazni i uzlazni) i kratki ($\hat{\quad}$, $\sim$, $^{\prime}$) – te nenaglašena kračina.

Primjeri

$\hat{\quad}$	<i>vriemeḡ, prēslica, žiślāvski, lājda</i> ‘lađa’, <i>korāp</i> ‘riječno plovilo bez vlastitoga pogona, korab, teglenica’, ⁷ <i>onī</i> , Nmn <i>drīeva</i> , Ljd (<i>u</i>) <i>dōmū</i> , Ijd <i>žēnū, jūtṛe</i> ‘sutra’, <i>nigdār</i> ‘nikada’, <i>kupovni</i> , sup. <i>prēst</i> , sup. <i>spāt</i> , prez. Ijd <i>prāvīm</i> ‘govorim’, prez. 3mn <i>divānidu</i> , rpr jd ž. <i>prōdāla</i> , rpr jd ž. <i>podmiētaḡa</i> , rpr jd s. <i>sūkālo, pīsāti</i>
$\sim$	<i>Žiślāvec, Žāžina, Lāseñ</i> ‘Lasinja’, <i>sveķīva</i> , Nmn <i>korābi</i> , Nmn <i>Cigāni, čēsno</i> ‘češanj (češnjaka)’, <i>okrūglā, unūtṛe</i> ‘unutra’, <i>nā se, zākej</i> ‘zašto’, (<i>pō</i>) <i>stariēcki</i> ‘starinski’, (<i>pō</i>) <i>dōmāci, dešetṛḡ kōlā</i> , I (<i>s</i>) <i>kūōli</i> , sup. <i>podīgat</i> , sup. <i>kūrit</i> , prez. 2mn <i>čēte</i> ‘hoćete’, rpr jd m. <i>namōčil</i> , tpr Njd s. <i>prōdāno</i> , tpr Njd s. <i>zōṛāno</i> , tpr Njd s. <i>pōbrāno</i>

⁶ U izvorniku se rabi pridjev *vukomeričko*, ali kako je pridjev najvjerojatnije motiviran imenom mjesta Vukomerić, smatramo da bi naziv dijalekta trebao biti *vukomeričko-pokupski*.

⁷ Korab je tradicionalno plovilo istočnoga karlovačkoga Pokuplja, izrađeno od hrastovine, plitkoga gaza i male nosivosti. »Korabima su se najčešće prevozili ogrjevno drvo i drvena građa iz pokupskih sela oko Karlovca, Petrinje i Siska, a iz Siska i Petrinje vozili su prema Karlovcu žito i kukuruz« (*Karlovački leksikon* 2008: 321). Izrađivali su ih tesari – korabari, a najviše je korabara bilo upravo u Šišljaviću. Nizvodno se korab kretao veslanjem, a uzvodno su ga vukli muškarci srednjih godina uz pomoć obrambice, omče napravljene od vrbe, koja se nosila preko prsa tako da su najveći teret vuče podnesla ramena. U dostupnim izvorima (Lopašić 1879; Janjić 1971) nema posebnog imena za ljude koji su vukli korabe, već ih se jednostavno naziva »momkima«. »Momki« su vukli korab hodajući uvijek samo desnom stranom Kupe, a pri nisku vodostaju korab se kretao lijevom stranom Kupe, dok bi oni i dalje ostali na desnoj, upotrebljavajući dugačko uže. Prema svjedočenju starijih ljudi, »što je korab bio dalje od obale, teže ga je bilo vući« (Janjić 1971: 127).

Uporaba koraba koje su vukli ljudi prestala je u vrijeme Drugoga svjetskog rata, a djelici uspomene na taj značajan segment lokalne prošlosti sačuvan je danas u replici žitne lađe koja je angažmanom entuzijasta i zaljubljenika u zavičajnu povijest izrađena u turističke svrhe (v. <https://aurora-experience.com/>).

,	<i>grěben</i> , im. <i>sukàlo</i> ‘valjak za sukanje tijesta’, <i>perùna</i> ‘listovi u koje je umotan klas kukuruza, komušina, perušina’, <i>čęra</i> ‘jučer’, <i>pręčęra</i> ‘prekjučer’, <i>męlin na kòlo</i> ‘vodenica’, <i>spàti</i> , <i>vęlęti</i> ‘reći’, <i>ostàti</i> , <i>pręsti</i> , <i>računàti</i> , rpr jd ž. <i>rękla</i> , rpr jd s. <i>imàlo</i> , komp. <i>mlájši</i>
---	---

Realizacija

- Kratki se naglasak ¹ ostvaruje većinom silazno.
- Dugi se uzlazni naglasak [~] ostvaruje većinom ravno ili blago uzlazno.

Distribucija

– U određenim se riječima javlja dvostruki naglasak. One koje su imale ishodišnu prednaglasnu dužinu na antepenultimi ispred kratkoga naglasaka na penultimi i one koje su imale ishodišnu prednaglasnu dužinu na penultimi ispred dugoga silaznoga naglasaka na ultimi, imaju dva naglasaka: na mjestu dužine dugi je silazni naglasak [^], uz očuvan kratki naglasak ¹ na penultimi, odnosno dugi silazni naglasak [^] na ultimi – *pisàti*, Gmn *lúdi*.⁸

– Naglasak ¹ ne dolazi u zadnjem slogu višesložnih riječi, uz rijetke iznimke kao što su riječi stranoga porijekla.

- Naglasak [~] ne dolazi u zadnjem/jedinom slogu.

Razvoj

~	<	~ u nezadnjem slogu u razmjerno malom broju riječi i kategorija	<i>(pø) starĩęčki</i> ‘starinski’, <i>(pø) ðomàci</i> , <i>kòla</i> , <i>unũtre</i> ‘unutra’, <i>nęđàlkø</i> , <i>(s) kuõli</i> , tpr Njd s. <i>zbĩto</i>
~ ~	<	~ ¹ u ultimi i penultimi (retrakcija kratkoga naglasaka s ultime na ishodišnu prednaglasnu kraćinu)	<i>sęstrå</i> , <i>dęca</i> , <i>snęja</i> , <i>žęna</i> , <i>kõsa</i> ‘kosa (oruđe)’, <i>võda</i> , <i>kõnec</i> , <i>ĩgla</i> , zamj. <i>mõja</i> ‘moja’, <i>jęna</i> ‘jedna’, <i>třbu</i> ‘trbuh’, prezent glagola tipa 1jd <i>ręčem</i> , 3jd <i>cvęte</i> , te glagolski pridjev radni jd m. tipa <i>råstål (sę)</i> , <i>namõčil</i> (uz rijetke iznimke: <i>dęnęs</i>)

⁸ Toj se pojavi u literaturi pristupalo različito. Tradicionalno, češće je na njezinu etimološkom mjestu označavana prednaglasna dužina, uz napomenu o njezinoj silaznoj intonaciji. Tako je, na primjer, u fonološkom opisu Svetoga Križa Začretja (Brozović i Lisac 1981: 315). Prema takvoj interpretaciji pojave, govor u inventaru prozodema ima nenaglašenu (prednaglasnu) dužinu i nema dvostrukoga naglasaka. Postoje i drukčije interpretacije. Za govor Jesenja A. Kovačec (1989.) uvodi znak ^v, koji bilježi na mjestu ishodišne prednaglasne dužine, a koji podrazumijeva dugi silazni naglasak na označenom slogu i kratki naglasak na sljedećem (ishodišno naglašenom) slogu. Sustav označavanja koji primjenjujemo za Šišljavić, s dugim silaznim naglaskom na mjestu ishodišne prednaglasne dužine, uporabila je npr. V. Zečević u rukopisnom upitniku za *Hrvatski jezični atlas* za punkt Lobar.

	<	ː ¹ u ultimi i penultimi (retrakcija kratkoga naglaska s ultime na ishodišnu prednaglasnu dužinu)	<i>sviēc̣q, dliēto, viēneç, ṛ̌bet</i> ‘hrbat’, rpr jd m. <i>ẓ̣bil</i> , imp. 2jd <i>poṛ̌ṣudi, pḷṭno, ṿno</i>
ˆ	<	ˆ od staroga psl. dugoga cirkumfleksa i od neocirkumfleksa – u jedinom slogu i u prvom slogu višesložnih riječi	<i>stuo, vṛt, bruoq</i> ‘brod’, <i>ṃost</i> ‘most’, <i>ci</i> ‘kci’, Ajd <i>çer, sieno</i> , Gmn <i>řac</i> ‘pataka’, Gmn <i>sṭre ḅb</i> , sup. <i>pṛest</i> , sup. <i>pṛt</i> , Gjd <i>ṃžq, rpr jd ž. pṛlq, rpr jd ž. zṇlq, rpr jd ž. ç̣stila, kuožq, pridj. ḍsno</i> ‘desno’, prez. 1jd <i>pṛvim</i> ‘govorim’, komp. <i>ṿçq, rpr jd ž. viḍlq, p̣va, dṛga, tṛçq</i>
	<	˜ u zadnjem/jedinom slogu	<i>p̣r</i> , Gjd <i>deçē</i> , prez. 1jd <i>poṛ̌viem</i> , Ijd (z) <i>vođū</i> , Ijd ž. (z) <i>ovū ženū</i> , Ijd (s) <i>koṛ̌sū</i> , prez. 3jd <i>boṛ̌li</i> , prez. 3jd <i>veṛ̌li</i> , prez. 3jd <i>tṃali</i> ‘tinja (o ognju)’, prez. 3mn <i>veṛ̌lē</i> , rpr jd m. <i>sṭl</i> ‘stajao’
	<	˜ u nezadnjem slogu u većini kategorija	<i>ṣšq, stṛžq, vṛta, pḷçq, pḷçq</i> , Nmn <i>ṣlq, gruoḅlq, ẓlq</i> ‘zelje, kupus’, <i>ẓprieti, oḅliçi, duođti</i> ‘doći’, prez. 1jd <i>ç̣vq̣m</i> , prez. 3jd <i>diṿni</i> , prez. 3jd <i>ḍšq</i> , prez. 3mn <i>diṿnidu</i> , rpr jd ž. <i>naṛ̌çilq, rpr jd ž. zṿlq, rpr jd m. ṿkel</i>
ˆ 1	<	ː ¹ u penultimi i antepenultimi	<i>p̣řati, ođṿẓati, ḳpiti, miēñati</i> ‘mijenjati’, <i>preẓ̌iṿati</i> , rpr jd s. <i>ṣḳlo</i> , rpr jd s. <i>diṿnilo</i> , rpr jd s. <i>ẓẓ̌ṭlo</i> , rpr mn m. <i>naṛ̌ḷçili</i> , rpr mn m. <i>oṃaṭli</i> , rpr mn m. <i>nađ̣g̣ali</i> , rpr mn ž. <i>sḷg̣le</i> , rpr jd s. <i>naṛ̌aṭlo</i>
ˆ ˆ	<	ː ^ˆ u ultimi i penultimi	Gmn <i>ṛ̌di</i> , Gjd <i>stṛñē</i> , Gjd <i>tṛṿē</i> , Gjd <i>gḷṿē</i> , Ijd (z) <i>ṛ̌ḳ</i> (pa i Gjd <i>maṛ̌inē</i>)
	<	u	Ijd (u) <i>doṛ̌ū</i> , pril. <i>doṛ̌om</i> ‘doma, kući (uz glagole kretanja)’
ˆ	<	ː	<i>ṛ̌to, ṇ ẓm</i>
ː	<	ː u jedinom slogu	<i>ṛ̌n</i> ‘jedan’, <i>bṛt, klin, noṛ̌</i> ‘nož’, D (k) <i>naṛ̌m</i>

i	<	' na ishodišnom naglasnom mjestu u nezadnjem slogu (u većini primjera)	<i>màma, lèto</i> 'godina; ljeto', <i>grèben</i> 'oruđe sa zupcima za češljanje konoplje i sl., greben', <i>nèbo, òko, pòle, gòdina</i> 'kiša', <i>stjníše, dvoriše, slàma, piknuti, povédati</i> 'pripovijedati, reći', sup. <i>vàdit</i> , Ajd <i>kòsu</i> , Ajd <i>vòdu</i> , rpr mn m. <i>spojili</i>
	<	u	Ajd <i>nà vòdu</i> , Ljd <i>nà nèbe</i>
i ~	<	~ ^ gdje je ^ postao od neocirkumfleksa, u nezadnjim slogovima i pri prelasku na prednaglasnicu (retrakcija neocirkumfleksa)	<i>òtava</i> , Ajd <i>gòvedinu</i> , Amn m. <i>izrežane</i> , pridj. Njd ž. <i>drèvena</i> , pridj. Ajd ž. <i>žèleznu</i> , prez. 3jd <i>ògleda se</i> 'osvrne se', prez. 3jd <i>òstane</i> , prez. 3jd <i>ulazi</i> , prez. 2mn <i>òtrgnete</i> , rpr jd ž. <i>òstavila</i> , rpr jd ž. <i>sèdela</i> , rpr jd ž. <i>òstala</i> , rpr jd ž. <i>òbracgla</i> , rpr jd ž. <i>nàpravila</i> , rpr jd ž. <i>prèčistila</i> 'pročistila', rpr jd ž. <i>zàmerila se</i> , rpr mn m. <i>nàlejali</i> , pril. komp. <i>kàšneje</i> 'kasnije', Ljd m. <i>dèvetem</i> , tpr Njd m. <i>nàpravlen</i> , <i>jèdino</i> , <i>nà kraju</i> , <i>nà drugem</i> , <i>prì nami</i> , <i>nè reže</i> , <i>nè seju</i> , <i>nè delaju</i>
i ~	<	~ ' u nezadnjim slogovima, retrakcijom kratkog naglaska	<i>dònesti, nàčitan, čètri</i> (uz naknadno gubljenje <i>i</i>), rpr jd m. <i>ùvatil</i> , rpr jd m. <i>pòmogel</i> , rpr jd m. <i>zàvršil</i> , rpr jd m. <i>òtekèl</i> 'natekao', rpr jd ž. <i>dònesla</i> , rpr jd s. <i>pòjgivilo se</i> , rpr mn m. <i>dogòvorili, òpustili se</i>
~	<	~ u zanaglasnom položaju	<i>kòkoš, kòkot, pàmèt</i> , prez. 1jd <i>čūvam</i>

3.2. Samoglasnici

Inventar

Dugi (naglašeni)		Kratki (naglašeni i nenaglašeni)	
$\bar{i}$	$\bar{u}$	i	u
$\bar{e}$	$\bar{o}$	e	o
$\bar{i}\bar{e}$	$\bar{u}\bar{o}$	e	o
$\bar{e}$	$\bar{o}$	e	o

Samoglasnici mogu biti i sonanti $\bar{i}$, r .

Realizacija

- Fonemi / $\bar{e}$ / i / e / ostvaruju se kao zatvoreni [$\bar{e}$] i [e] ili srednji [$\bar{e}$] i [e].
- Fonemi / $\bar{e}$ / i / e / ostvaruju se jače ili slabije otvoreno.
- Fonemi / $\bar{a}$ / i / a / ostvaruju se kao velarizirani [$\bar{a}$] i [a] ili srednji [$\bar{a}$] i [a].
- Fonemi / $\bar{u}$ /, / $\bar{o}$ /, / o / mogu se ostvariti i kao vrlo malo labijalizirani [$\bar{u}$], [$\bar{o}$], [o] – *túlltú*, *põzder||põzder*, *čõvekl||čõvek*, *snõp||snõp*.
- U nenaglašenom položaju fonemi se artikuliraju manje izrazito.

Primjeri

Dugi samoglasnici (naglašeni)

$\bar{i}$	prez. 2mn <i>mîslitę</i> , prez. 3jd <i>klęčī</i> , rpr jd s. <i>pripęľivųľo</i> ‘prevažalo’, <i>Sīšek</i> ‘Sisak’, <i>īstõ</i> ‘isto, jednako’, rpr jd m. <i>īmql</i> , <i>većīno</i> ‘većinom’, <i>otgvíc</i> , <i>īskricę</i> , <i>svñę</i> , <i>bīckõ</i> ‘rasplodni mužjak svinje, nerast’, Nmn <i>rožīćki</i> ‘rogači’
$\bar{e}$	<i>bętvõ</i> ‘stabljika kukuruza i sl., batvo’, <i>dęća</i> , <i>snęję</i> ‘snaha’
$\bar{i}\bar{e}$	prez. 3jd <i>nīemę</i> ‘nema’, prez. 3mn <i>nīesu</i> ‘nisu’, (<i>põ</i>) <i>starięćki</i> ‘starinski’, <i>prięk</i> ‘prijeko’, <i>lięvõ</i> ‘lijevo’, <i>lięn</i> ‘lan’, <i>nīeka</i> ‘neka, nekoja’, <i>s kięmi</i> ‘s kojima’, <i>dlięto</i> , <i>mīerin</i> ‘mrkva’, <i>õđõtięk</i> ‘od tud’, Nmn <i>tęñīeri</i> , Ljd <i>kięm</i> ‘kojem’, Ljd m. <i>kupõvnięm</i>
$\bar{e}$	prez. 1jd <i>ręčęm</i> , <i>dęsnõ</i> ‘desno’, <i>tęk</i> ‘žito’, <i>sęstra</i> , Gmn <i>žęn</i> , (<i>Dųgę</i>) <i>Ręsa</i> , <i>čęsnõ</i> sr. r. ‘češanj (o češnjaku)’, Nmn <i>čęsnę</i> , <i>žęnskõ</i> , <i>jęšęnęc</i> ‘ocat’, <i>pręslicę</i> , prez. 1mn <i>jęsmõ</i>
$\bar{o}$	<i>mųm</i> ‘odmah’, prez. 3mn <i>divųnidu</i> ‘govore’, (<i>põ</i>) <i>dõmųći</i> , <i>dvų</i> , <i>Žišľųveć</i> ‘stanovnik Šišljavića, Šišljavac’, rpr mn m. <i>nųvlųćili</i> , <i>čųrdųk</i> ‘drvena kuća na kat, čardak’, <i>pųr dųn</i> ‘nekoliko dana’, tpr Njd s. <i>prõđųnõ</i> , zamj. <i>ję</i> ‘ja’, rpr jd m. <i>stųľ</i> ‘stajao’, <i>glųvųę</i> ‘komad drva za peć, glavnja’

<i>ūō</i>	<i>dōmuōm</i> ‘doma, kući (uz glagole kretanja)’, <i>muōst</i> , I <i>kuōli</i> ‘kolima’, rpr jd m. <i>klūōpāl</i> , <i>gnuōj</i> , <i>gruōbļę</i> , <i>siruōčica</i> ‘tesarska sjekira šire oštrice, bradva’, (<i>rępa</i>) <i>ruōna</i> ‘cikla’, <i>dvuōje</i>
<i>ō</i>	<i>ōvdę</i> ‘ovdje’, Nmn <i>kōlci</i> , <i>pōzder</i> ‘otpatci od lana i konoplje’, <i>vōdą</i>
<i>ū</i>	Ijd <i>ženū</i> , <i>ļūdi</i> , Nmn <i>čūni</i> , <i>mūl</i> ‘mulj’, rpr mn m. <i>kūrlī</i> ‘ložili’, <i>fūrek</i> ‘komad drva za loženje’, <i>kūm</i> , <i>Ūsti</i> ‘mjesto gdje Kupčina utječe u Kupu’, <i>cūček</i> ‘pas’, Nmn <i>gūni</i> ‘deke’, <i>ūrok</i>
<i>ī</i>	<i>vībą</i> , <i>pīvą</i> , <i>svękīvą</i> , <i>ībet</i> ‘hrbat’, <i>čīną</i> , rpr jd m. <i>dīžąl</i> , rpr jd s. <i>tīlo</i>

Kratki samoglasnici (naglašeni i nenaglašeni)

<i>i</i>	<i>pri</i> (<i>nas</i>), <i>iža</i> ‘kuća; soba’, prez. 2jd <i>tiraš</i> ‘tjeraš’, prez. 1jd <i>imam</i> , rpr jd ž. <i>išla</i> , NAMn <i>slive</i> ‘šljive’, <i>unūtri</i> ‘unutra (uz glagole kretanja)’, <i>pituōn</i> ‘beton’, Nmn <i>bābice</i> , <i>bāril</i> ‘bundeva’, <i>gibaņica</i> ‘gibanica (vrsta kolača)’
<i>e</i>	zamj. Gjd m., s. <i>ovęga</i> ‘ovoga’, <i>povędati</i> ‘priповijedati, reći’, rpr jd s. <i>snęmaļo</i> ‘skidalo’, rpr jd m. <i>veļęli</i> ‘rekli’, Ljd <i>Nęmačke</i> , Ljd (<i>na</i>) <i>bīdę</i> , Ljd (<i>na</i>) <i>gīļę</i> , rpr jd m. <i>mōgęl</i> , Njd m. komp. <i>stāreji</i> , Njd s. <i>vęļęko</i> ‘veliko’, komp. <i>kāšņęje</i> ‘kasnije’, <i>dīen-dęņęs</i> , D <i>sębe</i> ‘sebi’
<i>e</i>	<i>sę</i> ‘sve’, <i>kęj</i> ‘što’, rpr mn m. <i>rękli</i> , rpr jd s. <i>tęplo</i> ‘tuklo (pri izradi maslaca)’, <i>jędino</i> , <i>Pętrina</i> ‘Petrijna’, rpr mn m. <i>pręšli</i> ‘otišli’, <i>čękati</i> , G <i>męņę</i> ‘meni’, Nmn <i>plāņke</i> ‘daske’, <i>klepāti</i> , zamj. Amn <i>ję</i> ‘ih’, <i>dvājsęt</i> ‘dvadeset’, <i>prębiti</i> ‘probiti’, <i>pręvlāčiti</i> ‘provlačiti’, <i>prāse</i>
<i>a</i>	<i>tāk</i> ‘tako’, Nmn m. komp. <i>mlājši</i> , <i>Drāganić</i> ‘Draganić (nedaleko mjesto)’, <i>gāņak</i> ‘trijem, hodnik’, <i>bązlamāčą</i> ‘kolač od kukuruznoga brašna, bazlamača, zlevka’, rpr jd s. <i>ōbrāčąlo</i> ‘obrtalo, okretalo’, <i>nāzāt</i> ‘nazad’, <i>pāņava</i> ‘grublja, tkana deka’, <i>pāsti sę</i> ‘pasti se, napasati se’, <i>māma</i> , rpr jd s. <i>prāžilo</i> ‘pržilo’, G <i>čęsa</i> ‘čega’
<i>o</i>	<i>pōstat</i> (ž. r.) ‘izorani komad zemlje, oranica’, prez. 3mn <i>mōredu</i> , Gjd <i>mōstą</i> , <i>kōpą</i> ‘okrugla drvena posuda za mijеšenje tijesta’, sup. <i>ōrat</i> , <i>pōli</i> ‘pokraj’, <i>trōf</i> ‘sitni otpatci od sijena’, <i>ōdovļęk</i> ‘odovud’, <i>kōrāb</i> , <i>rętkosęja</i> , <i>kōkōruza</i> ‘kukuruz’, prez. 1jd <i>kōpam</i>
<i>u</i>	<i>Kūpa</i> , <i>kūmaj</i> ‘jedva’, <i>kūliko</i> ‘koliko’, <i>kūņa</i> ‘kuhinja’, <i>čūda</i> ‘mnogo’, <i>mętnūti</i> , <i>škūļą</i> ‘rupa’, <i>kūja</i> , <i>drūgač</i> ‘drugačije’, <i>čuzęk</i> ‘ždrijebe od milja’, <i>pūtro</i> ‘putar, maslac’, <i>žbūrg</i> ‘posuda za izradu maslaca’, prez. 3mn <i>imądu</i> , Njd s. <i>tręću</i> ‘treće’, rpr jd m. <i>mętnul</i> , <i>pāžuļ</i> ‘grah’, <i>u jęnu zdęlu</i> , <i>vāņkuš</i> ‘jastuk’
<i>r</i>	<i>prępīņavęti</i> ‘probušiti’, <i>tīlica</i> , <i>vīci</i> , Nmn <i>sīca</i> , im. <i>dřžālo</i> ‘držalo, držak’, <i>tīnūļą</i> ‘trnina’, <i>přsnice</i> ‘stropne daske’, <i>nāpřvo</i> ‘naprijed’, <i>vīņa</i> ‘vrhnje’, <i>střnišę</i>

Distribucija

– Fonem *a* ispred *j* zamjenjuje se u leksičkom morfemu s *ę* u *kěj* ‘što’, imp. 2jd *děj* ‘daj’.

– Početni je fonem *u* u nekim riječima dobio protetsko *v* – *vûjęc*, *vûjng*, *vûvo* ‘uho; tupa strana sjekire’, u nekima proteze nema – *ũdril*, *Ūsti* ‘ime mjesta gdje Kupčina utječe u Kupu’, Nmn *ûgorki* ‘krastavci’, a postoje i dvostrukosti *ûglęn*||*vûglęn*.

– Fonem *ī* ispred *r* zamjenjuje se s *īe* u dijelu primjera, obično stranoga porijekla – *papīer*, *krampīer*, *tañīer*, tpr Njd m. *operīeręn*.

– Završno *o* u priložima je otpalo: *kąk*, *tąk*, *ovąk*, *tąm*, *sim*. Izgubljeno je i *o* u negiranom prezentu glagola ‘moći’: *nęmřęm*, *nęmřętę*. Početno se *o* gubi u zamjenicama tipa ‘ovaj’, ‘ova’, ‘ovo’ nakon prelaska naglaska na prednaglasnicu: *prī vę* ‘pri ovoj’.

– Nakon retrakcije nenaglašeno se *i* izgubilo u *čętri* ‘četiri’.

– Kontinuanta prijedloga *və* fakultativno se gubi: *išli smo šumu*, *ōn ję Nęmąčkę*, *nękę imąm zubīe* ‘nešto imam u ustima’. U nekim se riječima izgubila i kontinuantna prefiksa *və-* – rpr jd m. *mfl* ‘umro’, ž. *mflą* ‘umrla’.

– Uz nazalne suglasnike u nekim riječima došlo je do zatvaranja samoglasnika – *kumąj* ‘jedva’, *sinīk* ‘sjenik’.

– Potvrđeno je stezanje – *mąm* ‘mahom, odmah’, *jęn* ‘jedan’, *kī* ‘koji’, *mą* ‘moja’, Gjd m. i s. *męgą* ‘mojega’, *u męm* ‘u mojem’, *svū* ‘svoju’, *kuną* ‘kuhinja’, *nąkvą* ‘nekakva’, prez. 2mn *puōtę* ‘pođete’.

Razvoj

<i>ī</i>	<	ishodišno naglašenoga <i>i</i> prednaglasnoga <i>ī</i>	<i>ći</i> ‘kći’, <i>liš</i> , <i>bik</i> , <i>mīr</i> , Nmn <i>glīstę</i> , <i>vī</i> , osobna zamj. <i>ōnī</i> , GAjd <i>sīng</i> , Gmn <i>kōbīl</i> , Imn (s) <i>kōnmī</i> , prez. 2mn <i>mīslitę</i> , prez. 3jd <i>bōlī</i> , <i>kupōvnī</i> , rpr mn m. <i>prītīskąlī</i> , Nmn <i>rušńīki</i> , Nmn <i>rožīćki</i> ‘rogači’
<i>i</i>	<	ishodišno naglašenoga <i>i</i>	<i>klin</i> , <i>sitō</i> , Nmn <i>kōbīlę</i> , Gjd <i>nīčęsg</i> , <i>mōliti</i> , <i>vōziti</i> , <i>zmīsliti sę</i> ‘sjetiti se’, <i>tmąliti</i> ‘tinjati, slabo gorjeti’, sup. <i>čīstīt</i> , sup. <i>kīdąt</i> ‘čistiti (o staji)’, prez. 3jd <i>imą</i> , pril. komp. <i>glībļę</i> ‘dublje’, pril. komp. <i>plīćę</i>

	<	prednaglasnoga i zanaglasnoga <i>i</i> te zanaglasnoga <i>ī</i>	<i>nigdâr</i> ‘nikada’, rpr jd s. <i>imālo</i> , <i>kuĭiko</i> , <i>drūgi</i>
	<	umetnuto u slijed <i>rj</i> < <i>ř</i> u	<i>bûrijā</i> ‘bura’
	<	ishodišno naglašenoga <i>ě</i> u	prez. 2jd <i>tirāš</i> ‘tjeraš’
	<	zanaglasnoga <i>ě</i> u	<i>pōli</i> ‘pokraj’, <i>unūtri</i> ‘unutra (uz glagole kretanja)’
<i>ē</i>	<	naknadno regresivno naglašenoga i produženoga <i>ə</i> u penultimi	prez. 3jd <i>cvēte</i> , <i>snějā</i> ‘snaha’, <i>šēpec</i> ‘prstohvat’, <i>tēnkō</i> , <i>bēzga</i> ‘bazga’
	<	naknadno regresivno naglašenoga i produženoga <i>ě</i> u penultimi	<i>děca</i>
<i>ę</i>	<	ishodišno naglašenoga <i>ě</i>	<i>veĭēti</i> ‘*veljeti, reći’, <i>jēsti</i> , <i>pošējati</i> , <i>povēđati</i> ‘pripovijedati, reći’, <i>mrēna</i> , <i>plēva</i> ‘otpatci od slame’, Ljd <i>Nēmāčke</i> , <i>drēvėno</i> ‘drveno’, Ljd (<i>nā</i>) <i>srēdine</i> , <i>dēda</i> ‘djed’, <i>gorēti</i> , <i>cēsta</i> , Gjd <i>srēće</i> , imp. 2mn <i>rećēte</i>
	<	prednaglasnoga i zanaglasnoga <i>ě</i> te zanaglasnoga <i>ě</i>	<i>šėkira</i> , <i>mėūr</i> ‘mjehur’, <i>dr̥vōcep</i> ‘mjesto u dvorištu gdje se cijepaju drva, drvocjep’, <i>vidēti</i> , Ljd (<i>po</i>) <i>Kārlovcę</i> , Ljd (<i>nā</i>) <i>b̥īdę</i> , Ljd (<i>nā</i>) <i>g̥ĭlę</i> , Ljd (<i>pri</i>) <i>bl̥āgę</i> , Ljd (<i>po</i>) <i>s̥ēlę</i> , Ljd <i>nā dvoriše</i> , D <i>mēnę</i> ‘meni’, <i>dr̥ukčęję</i> ‘drukčije’, komp. Nmn m. <i>st̥ārejī</i>
	<	<i>ə</i> u zadnjem/jedinom slogu	<i>sę</i> ‘sav’
	<	ishodišno naglašenoga <i>ə</i> u penultimi	<i>męšā</i> , pril. komp. <i>dęlę</i> ‘dalje’, rpr jd m. <i>izęšel</i> , s. <i>izęšlō</i> ‘izašlo’
	<	ishodišno naglašenoga <i>ə</i> u antepenultimi	rpr jd s. <i>snēmālo</i> ‘skidalo’
		naknadno naglašenoga <i>ə</i> u antepenultimi	rpr mn m. <i>sębrāli</i> (<i>sę</i>) ‘sabrali (se)’, rpr jd ž. <i>sęstālā</i> ‘sastala’
		naknadno naglašenoga <i>ə</i> u penultimi u	<i>dęneš</i>

	<	prednaglasnoga <i>a</i> u antepenultimi te zana-glasnoga primarnoga i sekundarnoga <i>a</i>	<i>tęšīnā</i> ‘slabine’, <i>šępnūti</i> ‘uštipnuti’, <i>klādīvec</i> ‘kladivac, čekić’, <i>koñičęk</i> ‘skakavac’, <i>klīčęk</i> ‘središnji roznati dio pera’, <i>ōgęń</i> , <i>ōšem</i> ‘osam’, <i>spōsōben</i> , rpr jd m. <i>mōgęl</i> , rpr jd m. <i>išel</i> , rpr jd m. <i>dōšęl</i>
	<	u nastavku <i>-ęga</i> u Gjd m. i s. roda	<i>ovęga</i> ‘ovoga’, <i>tęga</i> ‘toga’, <i>kęga</i> ‘koga’, <i>nękęga</i> ‘nekoga’
	<	u nastavku <i>-ęm</i> u Ljd m. i s. roda	<i>nękvęm</i> ‘nekakvom’, <i>bīęlęm</i> , <i>stąračkęm</i> , <i>ząprtęm</i>
	<	nenaglašenoga <i>i</i> u	<i>žęvica</i> ‘trnoviti gustiš’, <i>vęlęko</i> ‘veliko’
<i>īē</i>	<	ishodišno naglašenoga i prednaglasnoga <i>ē</i>	<i>cvīęt</i> , <i>s tięm sīęm</i> ‘s tim svim’, <i>š čięm</i> , prez. 1jd <i>nīęs</i> ‘nisam’, Ijd (<i>zą</i>) <i>nīęm</i> ‘za njim’, <i>līęvo</i> , Ajd <i>oblīęku</i> ‘odjeću’, <i>svīęćę</i> , prez. 1mn <i>nīęsmo</i> ‘nismo’, <i>dlięto</i> , <i>oblīęci</i> , rpr jd ž. <i>mlięlę</i> , rpr jd ž. <i>dlięlęlę</i> , rpr mn m. <i>ciępili</i>
	<	ishodišno naglašenoga i prednaglasnoga <i>ā</i>	<i>līęn</i> ‘lan’, <i>tięst</i> ‘tast’, <i>dīęn</i> ‘dan’, I (<i>z</i>) <i>mīęnu</i> ‘sa mnom’, Ljd (<i>ną</i>) <i>pięnu</i>
	<	<i>ī</i> ispred <i>r</i> u nekim riječi-ma, uglavnom stranoga porijekla	<i>oęęrięran</i> , <i>pąpięr</i> , <i>křąpięr</i>
	<	u dugo naglašenom nastavku za Gjd m. i s. <i>-ięga</i>	<i>kīęga</i> ‘kojega’, <i>kupovnięga</i>
<i>ę</i>	<	ishodišno naglašenoga (potencijalno i prednaglasnoga) <i>ē</i>	<i>šęst</i> , Ajd <i>cęr</i> ‘kcer’, <i>sądję</i> ‘voće’, sup. <i>pręst</i> , <i>tręci</i> , <i>pęrję</i> , <i>męlę</i> ‘brašno’
	<	naknadno regresivno naglašenoga i produženoga <i>e</i> u penultimi	<i>žęnę</i> , <i>sęlę</i> , <i>sęstrę</i> , <i>męję</i> , <i>tęlę</i> , <i>pęro</i> ‘pero; (zeleni) list’, <i>jęnę</i> ‘jedna’, prez. 1jd <i>ręčęm</i> , prez. 3jd <i>dōņęsę</i> , prez. 1mn <i>oęjęmo</i> , <i>vřętęno</i>
	<	ishodišno naglašenoga i prednaglasnoga <i>ē</i>	<i>ręt</i> ‘red’, br. <i>pęt</i> , <i>męso</i> , Gjd ž. <i>ovę</i> , Gjd <i>dęcę</i> , Gjd <i>glęvę</i> , Gjd ž. <i>nę</i> , Ajd ž. <i>svętu</i> , L (<i>ną</i>) <i>jętre</i> , rpr jd m. <i>povęzęl</i> , <i>žęjęn</i> ‘žedan’, rpr jd ž. <i>zęlę</i> , Gjd ž. (<i>z</i>) <i>ovę</i> , <i>ząvęząti</i>

ɛ	<	e u zadnjem/jedinom slogu	jɛ̃n 'jedan', žɛ̃p
	<	ishodišno naglašenoga e u penultimi	pɛ̃pɛ̃l, čɛ̃šɛ̃l 'češalj', jɛ̃sɛ̃n, mɛ̃lin ⁹ 'mlin', Gjd jačmɛ̃nɔ, rpr jd m. rɛ̃kli
	<	e u antepenultimi	klɛ̃pɔ̃ti, rpr jd ž. klɛ̃pɔ̃lɔ, imp. 2mn rɛ̃çɛ̃tɛ̃, Nmn s. dɛ̃sɛ̃tɛ̃rɔ
	<	zanaglasnoga e, ē	prez. 2mn dũõjdɛ̃tɛ̃, imp. 2mn sɛ̃dnitɛ̃
	<	analogijom prema e iz G ili prema e iz D zamjenice 'ti' u	D mɛ̃nɛ̃ 'meni'
	<	ishodišno naglašenoga ɛ	mɛ̃zdrɔ 'sadržaj crijeva', mɛ̃kɔ̃n, žɛ̃ti, rpr jd s. prɛ̃lɔ, im. prɛ̃jɔ, čɛ̃pnuti 'čučnuti', dɛ̃tɛ̃lɔ
	<	prednaglasnoga i zanaglasnoga ɛ te zanaglasnoga ē	pɛ̃dɛ̃sɛ̃t, žr̃iɛ̃bɛ̃, Nmn kr̃ɔ̃vɛ̃, prez. 1jd čɛ̃p̃im 'čučim', prez. 1jd glɛ̃d̃im 'gledam', dɛ̃vɛ̃t, dṽɔ̃jsɛ̃t
	<	a ispred istosložnoga j u	kɛ̃j̃llkɛ̃ 'što', imp. 2jd dɛ̃j 'daj'
	<	sekundarnoga ə u	nenagl. prez. 1jd sɛ̃m 'sam'
ā	<	ishodišno naglašenoga i prednaglasnoga ā	dṽɔ̃, ž̃ɔ̃r, Nmn l̃ɔ̃si 'vlasi, kosa', rpr jd m. z̃ɔ̃bil 'zaboravio', rpr jd s. up̃ɔ̃r̃ɔ̃lɔ, Ijd št̃ɔ̃lu, Nmn j̃ɔ̃jɔ̃
	<	ā u	ṽɔ̃n 'van (uz glagole kretanja)', izṽɔ̃n 'izvana (uz glagole kretanja)', l̃ɔ̃ž
	<	naknadno regresivno naglašenoga i produženoga ɛ u slijedu jɛ- u	j̃ɔ̃čmɛ̃n 'ječam'
ɑ	<	ishodišno naglašenoga a	kr̃ɔ̃vɔ̃, (iz) Dr̃ɔ̃gɔ̃nić 'iz Draganića', d̃ɔ̃ 'kada', inf. ɔ̃r̃ɔ̃ti, rpr jd m. r̃ɔ̃st̃ɔ̃vil, rpr jd s. im̃ɔ̃lɔ, s̃ɔ̃ 'sva'
	<	ishodišno naglašenoga ə u	ṽɔ̃nɛ̃ 'vani (uz glagole mirovanja)'
	<	prednaglasnoga i zanaglasnoga a te zanaglasnoga ā	ɔ̃r̃ɔ̃vić, imp. 2jd čɛ̃k̃aj, br̃ɔ̃ñɔ̃ti 'usitnjavati zemlju branama', prez. 3jd ñiɛ̃mɔ̃, prez. 3jd d̃iɛ̃lɔ

⁹ Pretpostavljamo da je ɛ nastalo od e prema prezentskoj osnovi glagola 'mljeti' (*mel-).

<i>ū̄</i>	<	ishodišno naglašenoga (potencijalno i prednaglasnoga) <i>ō</i>	<i>stuō</i> , <i>druōh</i> ‘crijeva’, zamj. <i>muōj</i> ‘moj’, <i>muōst</i> , <i>muōc</i> ‘moć’, <i>stuōg</i> , pril. <i>domuōm</i> ‘doma, kući (uz glagole kretanja)’, <i>pluōjdg</i> ‘pljusak’, <i>kuōžg</i> , <i>gruōzdjg</i> , prez. 2mn <i>duōjdjg</i>
<i>ō</i>	<	naknadno regresivno naglašenoga i produženoga <i>o</i> u penultimi	<i>vōdg</i> , <i>ōgeñ</i> , <i>nōga</i> , <i>kōsq</i> ‘kosa (oruđe)’, <i>ōrej</i> ‘orah’, Nmn <i>kōni</i> , Nmn <i>vōli</i> , Nmn <i>snōpi</i> , zamj. <i>mōjg</i> ‘moja’, rpr jd m. <i>bōlgl</i>
<i>o</i>	<	<i>o</i> u zadnjem/jedinom slogu	<i>kōn</i> , <i>nōš</i> ‘nož’, <i>snōp</i>
	<	ishodišno naglašenoga <i>o</i> u penultimi	Gjd <i>sōli</i> , Ajd <i>kōsu</i> , rpr jd m. <i>dōšel</i> ‘došao’, <i>pōlgl</i> , <i>kōlō</i> ‘kolo, kotač’
	<	<i>o</i> u antepenultimi	<i>kōlōvrat</i> , prez. 3mn <i>mōredu</i> , rpr jd s. <i>dōbilo</i> , <i>popiti</i> , <i>komūškq</i> ‘mahuna’, rpr jd s. <i>ōbrācalō</i> , rpr jd s. <i>pogorēlō</i>
	<	zanaglasnoga <i>o</i> , <i>ō</i>	<i>kōkōš</i> , s. <i>šīrōkō</i> , Ljd ž. (<i>u</i>) <i>stāroj</i> (iže)
	<	kod pokaznih zamjenica ‘taj, ta, to’ analogijom prema zamjenicama tipa ‘ovaj’, ‘onaj’	AIjd ž. <i>ōtū</i> , Ijd m. <i>ōtiēm</i>
<i>ū</i>	<	ishodišno naglašenoga i prednaglasnoga <i>ū</i>	<i>lūč</i> ‘trijeske za potpalu’, <i>dūy</i> ‘neugodan miris’, NAmn <i>rūškq</i> , Nmn <i>lūdi</i> , <i>plūcg</i> , <i>drūgi</i> , <i>plūti</i> ‘plivati’, prez. 3jd <i>ōlūpi</i> , rpr jd m. <i>napūvāli</i> , rpr jd s. <i>sūkālō</i>
	<	ishodišno naglašenoga i prednaglasnoga <i>ō</i>	<i>rūh</i> ‘rub; stolnjak’, Ajd ž. <i>kū</i> ‘koju’, Ijd (<i>z</i>) <i>ovū ženū</i> , (<i>ž</i>) <i>nū</i> ‘s njom’, <i>rūbec</i> , Nmn <i>zūbi</i> ‘zubi; usta’, <i>unūtri</i> ‘unutra (uz glagole kretanja)’, imp. 2jd <i>pōsūdi</i>
	<	ishodišno naglašenoga i prednaglasnoga <i>ī</i>	<i>čūn</i> , <i>kūk</i> , <i>žūtō</i> , rpr jd s. <i>zqžūtēlō</i> , <i>tūci</i> , rpr jd m. <i>tūkel</i> , rpr jd m. <i>izdūbel</i> , analogijom prema prezentskoj osnovi rpr jd s. <i>vūklō</i>
<i>u</i>	<	ishodišno naglašenoga <i>u</i>	<i>lūk</i> , <i>plūg</i> , rpr mn m. <i>kūvali</i> , <i>čūdg</i> ‘mnogo’, <i>škūlg</i> ‘rupa’, <i>drukčejg</i> ‘drukčije’, <i>pērūng</i> ‘listovi u koje je umotan klas kukuruza’

	<	prednaglasnoga i zanaglasnoga <i>u</i> (potencijalno i zanaglasnoga $\bar{u}$)	rpr mn m. <i>pušǎli</i> , rpr mn m. <i>òpustili se</i> , <i>kupovǎti</i> , <i>pǎulice</i> ‘paperje’
	<	ishodišno naglašenoga ϱ , uključujući ϱ u sufiksu <i>-nϱ</i> - kod glagola II. vrste	<i>stǔpǎ</i> , <i>mǔški</i> , <i>kùdeǎǎ</i> , <i>tùčǎ</i> , prez. 1mn <i>bùmϱ</i> ‘budemo’, <i>mětnùti</i> , <i>zǎvrnùti</i> , <i>šepnùti</i> ‘uštipnuti’, rpr jd s. <i>zǎtǎknùlo</i>
	<	prednaglasnoga i zanaglasnoga ϱ , uključujući ϱ u sufiksu <i>-nϱ</i> - kod glagola II. vrste, te zanaglasnoga $\bar{\varrho}$	Nmn <i>rušǎiki</i> ‘ručnici’, rpr mn m. <i>putovǎli</i> , <i>pǎrnuti</i> ‘uginuti’, rpr jd m. <i>mětnul</i> , Ajd <i>cǐelu vǐpu</i> , Ajd <i>světu vòdu</i> , Ajd ž. <i>drǔgu</i> , Ijd <i>štǎlu</i> , Ijd ž. <i>trěcu</i> ‘trećom’, glag. pril. <i>svirǎjuć</i> , glag. pril. <i>pěvǎjuć</i>
	<	ishodišno naglašenoga <i>ǎ</i>	<i>pǔn</i> , <i>dǔǎ</i> , <i>pǔnϱ</i> ‘puno, mnogo’, <i>Kǔpǎ</i> , <i>vǔnǎ</i> , <i>gǔtati</i> , <i>dǔǎǎčkϱ</i>
	<	prednaglasnoga i zanaglasnoga <i>ǎ</i> te zanaglasnoga $\bar{ǎ}$	<i>Kupčǎnǎ</i> (nedaleka rijeka), Amn <i>jǎbukϱ</i> , Gmn <i>jǎbuk</i>
	<	naglašenoga <i>o</i> ispred nazala <i>u</i>	<i>kǔmaj</i> ‘jedva’
	<	<i>u</i>	<i>kǔlikϱ</i> , <i>tǔlikϱ</i>
	<	<i>vǎ(-)</i>	prijedl. <i>u</i> , rpr jd m. <i>ǔdril</i> ‘udario’
$\bar{r}$	<	ishodišno naglašenoga i prednaglasnoga $\bar{r}$	<i>pǎvǎ</i> , <i>svěkǎvǎ</i> , rpr jd m. <i>dǎžǎl</i> , rpr jd m. <i>cvǎčǎl</i> , rpr jd s. <i>pϱčǎnϱ</i>
<i>r</i>	<	naglašenoga <i>r</i>	<i>vǎci</i> , Nmn <i>sǎcǎ</i>
	<	prednaglasnoga i zanaglasnoga <i>r</i> te zanaglasnoga $\bar{r}$	<i>dǎžǎti</i> , rpr jd s. <i>dǎžǎlo</i> , prez. 3jd <i>vǎšǐ</i> , <i>pǎtǎnǎ</i> , <i>òbršǎǎk</i> ‘željezno oruđe za obradu drva s dvjema drškama’, <i>nǎpǎvϱ</i> ‘naprijed’

3.3. Suglasnici

Inventar i realizacija

Suglasnički inventar mjesnoga govora Šišljavića ima 24 fonema – 8 sonanata i 16 šumnika:

Sonanti			
<i>v</i>			<i>m</i>
	<i>l</i>	<i>r</i>	<i>n</i>
<i>j</i>	<i>ʎ</i>		<i>ń</i>

Šumnici			
<i>p</i>	<i>b</i>	<i>f</i>	
<i>t</i>	<i>d</i>		
<i>c</i>		<i>s</i>	<i>z</i>
<i>ć</i>	<i>đ</i>	<i>ś</i>	
<i>č</i>		<i>š</i>	<i>ž</i>
<i>k</i>	<i>g</i>		

Razlika je između *č* i *ć* očuvana, što se podudara s ostalim govorima na jugozapadu kajkavskoga teritorija (usp. Težak 1981: 220; Lončarić 1996: 88).

Zvučni se šumnici u dočetnome položaju zamjenjuju svojim bezvučnim parnjacima (*bruōt*, *vūōs*, *mūš*) ili se obezvučuju [*druōh*, *Zāgreh*, *korāh* 'lađa bez motornog pogona', *sāđ*, *dūg*, *stuōg*, *iz*, *skruōz*, Gmn *īž*]. Sonant *v* ispred bezvučnih se opstruenata te u završnim pozicijama ne mijenja fonemom *f* (*po Kārļovce*, *žišļavski*, *jāvčem*, rpr jd ž. *navčīla*, Gmn *Kapučincev*), no zabilježena je obezvučena realizacija [*dūγ*, *strāγ*]. Finalno se *v*, osim toga, u pozicijama u kojima zamjenjuje polazno *x*, izgovara oslabljeno [*pāstū^v*, *tjbu^v*].

Fonemi *l* i *n* ispred prednjih se vokala mogu ostvariti palatalizirano [*dōšl'li*, *rāstāli*, *ōđovl'ek* 'odavde', *ožēn'il*, *žūpn'ik*].

Distribucija

Depalatalizacija fonema *ʎ* provedena je nesustavno, odnosno potvrđen je tek mali broj primjera sa zamjenom *ʎ* > *l*: *Žišļavić* (ali: *lūdi*, *rōgļe*, *pāžuļ*, *zēmļeni*). Fonem *ń* ostao je u glavnini primjera također nepromijenjen: *ōgēń*, *ńē* D 'njoj', *kōń*, uz iznimne potvrde depalatalizacije: *mēķinē*.

Sonant *l* čuva se na kraju sloga: rpr jd m. *bīl*, *mētāļ*, *brāļ*, *mūōrāļ* 'morao', *prāvil* 'govorio', *zābil*, *pēpēļ*.

Fonem *x* zamjenjuje se fonemima *j*, *v* ili ispada: Ajd *vjpu*, *kūvāli*, *napūvāli*, *mūvā*, *krūv*, *vūvo*, *māćāvā* 'maćeha', *snējā*, *ōrej*, *lāđeting*, *mēūr* 'mjuhur', *īzā*, *rāniti* 'hraniti', *Rvāt*, *pošlūnul*, *ūvātilā*, *kūnā* 'kuhinja', Ljd *nā rāstē*, *rjbet* 'hrbat', *pāuļice* 'paperje'.

Ispred inicijalnoga vokala *u* (< *u*, *o*) umeće se proteza *v*: *vùgèl*, *vùvo*, *vùjèc*, *vùjnà*. Protetsko se *v*, međutim, ne javlja dosljedno. Osim primjera bez proteze, u građi su zabilježene i dvostrukosti: *ùlè*, *ùdril*, *ùgorki* ‘krastavci’, *ùsnice*, *ùciteļ*, *vùglèn* || *ùglèn*. Proteza *v* izostaje i ispred prefiksa/prijedloga *u* od *və-*, a ne javlja se niti u *Ūzem* ‘Uskrs’.

Palatal *č* u ishodišnom *čr* uglavnom je ostao nepromijenjen: *čřv*, *čřn*, *čřnâvkà* ‘masnica’, Amn *čřlène* ‘crvene’, *čřiep* ‘crijep’, *čřievò* pa i *čřiešná*. U tvorenicama je na mjestu skupa *čr* zabilježen *cr*, vjerojatno pod utjecajem književnoga jezika: rpr jd s. *počfñèlo*. Stari suglasnički skup *žr* također je nepromijenjen, što potvrđuje primjer *žrièbe*. Rotacizam je potvrđen u prezentskim i imperativnim oblicima glagola ‘moći’: *nèmrète*, *nèmrèm*, *mòrèdu*, *mòrè* ‘može’, 2jd imp. *pomòri* – te na mjestu stare čestice *že* u *nigdâr* ‘nikada’. U prezentskoj osnovi glagola prefiguriranih od glagola ‘ići’ čuva se skup *jd*: *duòjdète*, *puòjdèm*. U infinitivnoj osnovi istoga tipa glagola dolazi skup *jt*: *duòjti*, *prèjti*.

Ishodišni prefiksi i prijedlozi *sə(-)* i *jəz(-)* razvili su se u nekoliko smjerova, većinom u ovisnosti o fonemskome kontekstu. Prefiks *sə-* u naglašenom položaju dao je *sə-*, a u nenaglašenom položaju ispred sonanata (i zvučnih opstruenata) dao je *z-*: rpr mn m. *sèbrǎli*, rpr jd ž. *sèstǎlǎ*, prez. 3jd *znèšè* (o kokoši), tpr jd s. *zbitò* ‘zbijeno’. Prefiks **jəz-* razvio se u *iz-* koji se ispred bezvučnih suglasnika mijenja u *is-*: rpr jd m. *izdùbèl*, rpr jd s. *izglèdǎlò*, rpr jd s. *izèšlò*, rpr jd s. *ispǎlò*. Prefiks *iz-* pojavljuje se i u inačici bez inicijalnoga *i*: tpr Njd s. *zòrǎno*. Prijedlog **sə* dao je kontinuantu *z* koja se ispred bezvučnih suglasnika asimilira u *s*, a ispred palatala *ń* u *ž*: *z nõžèm*, *z ovù ženù*, Ijd *z rùkù*, Ijd *z vòdù*, Ijd *s kòsù*, *s tíèm* ‘s tim’, *s kièmi* ‘s kojima’, Imn *s kuòli*, *š ñim*, Ijd *ž ñù*. U primjeru *š ñim* potvrđena je kontinuantna *s* koja se ispred palatala asimilira u *š*. Prijedlog **jəz* dao je kontinuantu *iz* koja se ispred bezvučnih opstruenata asimilira u *is*: *iz ovè*, *iz Drǎganić*, *is Kùpe*.

Prefiksi *u-* i *və-* izjednačili su se i odrazili kao *u-* koji nerijetko ispada: rpr jd ž. *udǎlǎ*, *unùtri* ‘unutra, smjer’, *mǎl* ‘umro’, *mǎlǎ*, *zèlǎ*, *nùtre* ‘unutra, mjesto’, *jùtro* ‘ujutro’, *nùk* ‘unuk’, *nùkǎ* ‘unuka’. Na mjestu prijedloga **və* dolazi u cjelokupnoj građi prijedlog *u* koji ne podliježe promjenama u različitom fonemskom okruženju te koji nerijetko ispada (usp. odjeljak o distribuciji samoglasnikā): *u škuòlu*, *u Šišèk*, Ijd *u sèlè*, *u vòdu*, *u Blǎtnice*, *u Kòstǎnac*.

Polazno palatalno *ř* dalo je u središnjemu položaju slijed *rj*: tpr Njd s. *počvǎrjèno*, I *škǎrjǎmi*, prez. 1mn *òrjèmo*, *počkurjèvǎti* ‘ložiti’; u *bùrija* ‘bura’ u slijed *rj* umetnuto je *i*. Sibilizacija izostaje kod imenica *košnǎki* ‘kutnjaci’, *gùčki* ‘knedle u grlu’, *vòjniki*; u imperativu se provodi: imp. 2mn *rečète*.

U suglasničkim su skupovima zabilježene sljedeće promjene:

– zamjenjivanje suglasnika: tm > km *kmicǎ*; čn > šn (> šñ ispred *i*) *rušník*

– ispadanje suglasnika: pč- > č- *čęłq*; pš- > š- *šęńicq*; vs- > s- *si* ‘svi’, *sęki*; kt > gd > d *duō* ‘tko’.

U *pęntim*, *pęńcęńę* dvousneni nazal *m* koji zatvara nezadnji slog ispred *t* zamijenjen je zubnousnenim nazalom *n*. Obrnuti je proces zabilježen u Ljd *pęmzię*. U finalnome položaju neutralizacija *m* > *n* nije provedena: *nę nęm*, *imęm*.

Razvoj

Razlika između ishodišnih *t i *č očuvana je kao *ć* i *č*: *plućq*, *svięća*, *ći* ‘kći’, *mūōć*; *jęčmęn*, Gjd *ńięsęq*, *čōvēk*, rpr mn m. *čękqli*.

Polazno se *d reflektiralo u *j*: *męjg*, *bręjg*, *pręjg*, *sęję* ‘čađa’. Iznimno se u primjeru *rōžęn* ishodišni opstruent *d odrazio kao *ž*. Sekundarni skup *daj dao je *dj*, ali i *ž*: *sędję* ‘voće; plodovi’, *lęjđq*¹⁰ ‘lađa koja ima svoj pogon; vukla je korabe’, *rōžęk*.

Praslavenski skupovi *stj = *skj dali su *ś*: *ogńisę*, *dvorisę*, *šępnuti* ‘štipnuti’, mikrotoponim *Pogorisę*, *kręmpirisę* ‘mjesto gdje raste krumpir’, *kušęr* ‘gušter’, *pris*, *šępec* ‘prstohvat’, *toporisę* ‘držalo za kosu’, *kōšicę* ‘gležanj’, rpr mn m. *pūsęli*, *kōšisę*, *stynisę*, *prōšęńę*, *klisęq*, *tešinq* ‘slabine’, *pręgrsę* ‘pregršt’. U pojedinačnim riječima fonem *ś* dolazi i u: *šębvę* ‘škrbav’, *šęv* ‘biljka šćav, *Oxalis acetosella*’, *pišęnci* ‘pilići’. Sekundarnoga je postanja i u onomastičkoj građi: *Zęmrsę* ‘ojkonim obližnjega sela Zamršje’, ktetik *zęmrsęq*, mikrotoponim *Užbinsęki*. Skup *ść* potvrđen je u riječi *ńisęćet* ‘nitkov’, pri čemu je *ś* nastao od *x* (*ść* < *xć). U sekundarnome skupu *stj* (< *stęj) jotacija nije provedena pa je nakon ispadanja fonema *t* ostao skup *sj*: *tęsję* (< *tęst* ‘trs’).

O razvoju polaznih izjednačenih *zdj = *zgj u skup *žž* (i naknadnom ispadanju palatala *ž*) svjedoče primjeri *rūžiti* ‘skidati zrnje’ i *ružinq* ‘okomak, središnji dio kukuruznoga klipa’. Fonem *ž* (zvučni parnjak bezvučnomu *ś*) u govoru nije zabilježen. Kao niti u drugim sekundarnim skupovima, niti u sekundarnome skupu *zdj* (< *zdęj) jotacija nije provedena: *grūōzdję*.

Fonemi /*v*, *j*, *l*, *ļ*, *r*, *m*, *n*, *ń*, *p*, *b*, *t*, *d*, *c*, *s*, *z*, *č*, *š*, *ž*, *k*, *g*/ potječu od odgovarajućih fonema ishodišnoga sustava, bezvučni u završnom položaju pred stankom i od svojih zvučnih parnjaka. Osim toga:

<i>v</i>	<	<i>x</i> u međusamoglasničkom i u završnom položaju	Gjd <i>trbųvę</i> , <i>vųvō</i> ‘uho; tupa strana sjekire’, <i>stręv</i> ‘strah’, rpr jd m. <i>kųvęl</i> , <i>pęstųv</i> , Gjd <i>krųvę</i> , i u riječima stranoga porijekla: Gjd <i>plęvę</i> ‘lima’
----------	---	---	---

¹⁰ S metatezom *dj* > *jd* (*ladja* > *lajda*).

	<	kao proteza ispred <i>u</i> < <i>u, o</i>	<i>vûvø</i> ‘uho; tupa strana sjekire’, <i>vûjȅc</i> , <i>vûjna</i> , <i>vûgel</i>
	<	u NV jd. u imenicama ishodišne <i>v</i> -promjene analogijom prema kosim padežima	<i>cîrkvȅ</i> , <i>svȅkŕvȅ</i>
<i>!</i>	<	jotacijom nakon umetanja epentetskoga <i>l</i> u ishodišne ili sekundarne skupove (u građi potvrđeno kod skupova <i>bj, vj, mj</i>)	<i>gruôblȅ</i> , rpr jd m. <i>nȅpravlȅn</i> , <i>gŕmlȅ</i>
	<	<i>lȅj</i>	<i>zȅlȅ</i>
<i>ń</i>	<	<i>nȅj</i>	Ijd <i>ružîńȅm</i> , <i>orŕńȅ</i> ‘oranica’, <i>gulîńȅ</i> ‘oguljena kora krumpira, voća’
	<	kod kontrahiranih neodređenih zamjenica s predmetkom <i>ne-</i>	<i>nȅkvȅ</i> ‘nekakva’, (u) <i>nȅkvȅm</i> ‘(u) nekakvom’
<i>j</i>	<	<i>đ</i>	<i>mȅjȅ</i> , <i>brȅjȅ</i> , <i>sȅjȅ</i> ‘čađa’, <i>žȅjȅn</i> ‘žedan’
	<	u skupu <i>rj < ř</i>	tpr Njd s. <i>poĳvȅrjȅno</i> , <i>poĳkurjȅvȅti</i> ‘ložiti’
<i>š</i>	<	psl. skupova <i>*stj, *skj</i> te <i>šč, šf</i>	<i>šȅpnȅti</i> ‘uštipnuti’, <i>toĳorišȅ</i> ‘držalo za kosu, toporište’, <i>pišȅ</i> , Nmn <i>pišȅnci</i> , tpr Njd m. <i>zapȅšȅn</i> , <i>prȅgršȅ</i> ‘pregršt’, rpr mn m. <i>pȅšȅli</i>
<i>ž</i>	<	psl. skupova <i>*zdj, *zgj</i>	rpr jd s. <i>rȅžȅlȅ</i> ‘skidalo zrna’, <i>ružȅnȅ</i> ‘okomak, središnji dio kukuruznoga klipa’
<i>ž</i>	<	<i>č</i> u primjeru:	<i>svȅdožbȅ</i>
	<	u riječima stranoga podrijetla	<i>žȅp</i> , <i>pȅžuĳ</i>
<i>ć</i>	<	<i>ť</i>	<i>sviȅćȅ</i> , <i>rȅći</i> , rpr jd s. <i>oĳrȅćȅlȅ</i> ‘obrtalo’
<i>f</i>	<	od skupa <i>xv-</i>	<i>fȅlȅ</i>
	<	u riječima stranoga podrijetla	<i>fȅrmȅ</i> ‘krizma’, <i>fȅrȅk</i> ‘drvo koje ide u peć’, <i>fȅnduriti</i> ‘polijevati vrelom vodom; šuriti’, <i>kȅfȅ</i>

4. Zaključak

Govor je tronaglasan. Postoji dvostruki naglasak: na mjestu ishodišne prednaglasne dužine u antepenultimi dugi je silazni naglasak, uz čuvanje kratkoga naglaska na ishodišno naglašenoj penultimi, te na mjestu ishodišne prednaglasne dužine na penultimi ispred dugoga silaznoga naglaska na ultimi. Oksitoneza je dokinuta – kratki je naglasak s ultime regresivno pomaknut i na ishodišnu dužinu i na ishodišnu kraćinu kao akut. Ishodišni se kratki naglasak u nezadnjim slogovima većinom čuva. Polazni neoakut zamijenjen je cirkumfleksom u zadnjem/jedinom slogu te u većini kategorija u nezadnjem slogu; u malom broju primjera ishodišni se neoakut u nezadnjem slogu čuva. Polazni dugi silazni naglasak, kada potječe od staroga psl. dugoga cirkumfleksa, čuva se na ishodišnom mjestu u jedinom i u nezadnjim slogovima; kada je postao od neocirkumfleksa na srednjem slogu višesložnih riječi, provedena je retrakcija pri čemu na prethodnom slogu dolazi kratki naglasak, što govori svrstava u Ivšićevu treću skupinu tzv. revolucionarnih govora.

Samoglasnički sustav karakterizira, u osnovi, jednačenje dugih i kratkih *e* i *ε* (uz iznimke u slijedu *je-* tipa *jǣčmɛn*); jednačenje dugih i kratkih *ě* i *ə* (uz iznimke s razvojem *ə* u *ɔ*); različit, diftonški odraz ishodišno dugih *ě*, *ə* i *o* od onih naknadno produženih, koji su dali monoftonge; jednačenje dugih i kratkih *o*, *l* i *u*.

Suglasnički sustav ima 24 fonema. Inventarom suglasnikā uvelike je srodan suglasničkim sustavima prigorskih govora s fonemom *ś* u sastavu, na mjestu ishodišnih skupova **stj*, **skj* te *šč*, *št*, te s razlikovanjem afrikata *č* i *ć*. Kako ovi glasovi u obližnjoj Pisarovini nisu potvrđeni (Zečević 1995), a ne odlikuju ga ni druge pisarovinske suglasničke značajke (poput depalatalizacije sonanta *l* i sustavne zamjene zvučnih šumnika bezvučnima u završnome položaju), govori se Šišljavića u konsonantskome pogledu izdvaja kao specifičan u kontekstu svoje pripadnosti vukomeričko-pokupskome dijalektu.

Ogledi rečenica iz građe

Īdēm ōgńą kūrīt.

Īdēmō līstą brāt.

Īdēm pāžułą brāt ną komūškę.

Jęř sę sāt ōpęt i z ovŭ ženŭ tręću rąstął, Ź nŭ imą dvŭ dęčkę.

Ją ję imąm dŏle tām cīĕlu vřpu ‘ja ih imam dolje tamo cijelu hrpu’.

Niēmądu sręće pri blŏge ‘nemaju sreće pri blagu’.

Pępęł sę ję kŭvął.

Īšłŏ sę ję ną Kŭpu, ną nĭcva sę ję prŏłŏ.

Ją sęm Źęjęn, dęj mi vodę.

Ōbŏrilą sę gŏdina ‘spustila se kiša’.

Zŭbi mę bŏłę.

Īšłę su krŏvę pŏd bręk ną pŏšu ‘išle su krave na obalu na pašu’.

Literatura

- Brabec, Ivan. 1961. Izvještaj o istraživanju govora u Pokuplju. *Ljetopis JAZU*, 65, Zagreb, 321–331.
- Brabec, Ivan. 1966. Sjeveroistočni akavci. *Ljetopis JAZU*, 71, Zagreb, 325–334.
- Brozović, Dalibor; Lisac, Josip. 1981. Začretje. *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih Opšteslovenskim lingvističkim atlasom*. Ur. Pavle Ivić i dr. Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 315–323.
- Ćurković, Dijana; Vukša Nahod, Perina. 2011. Baka i unuk – generacijske razlike u govoru Blatnice Pokupske. *Međimurski filološki dani 1*. Ur. Ante Bežen i Đuro Blažeka. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 113–121.
- Celinić, Anita. 2020. Kajkavsko narječje / Kajkavian. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 24, Zagreb, 1–37.
- Galić, Josip; Lisac, Josip. 2017. Kajkavski govori u okolini Jastrebarskoga: Petrovina i Domagović. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 21, Zagreb, 129–145.
- Gavrilović, Slavko. 1963. Prilog historiji seljačkih nemira u Pokuplju od kraja XVII do kraja XVIII stolecia. *Historijski zbornik*, 16, Zagreb, 57–130.
- Ivšić, Stjepan. 2012. (1936.) Jezik Hrvata kajkavaca. *Pretisak iz Ljetopisa JAZU*, sv. 48 za godinu 1934./35. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Janjić, Stjepan. 1971. Korablje na rijeci Kupi. *Svjetlo: mjesečnik za društvena pitanja, nauku, kulturu i umjetnost*, 2, Karlovac, 123–130.
- Junković, Zvonimir. 1956. Izvještaj o istraživanju kajkavskoga dijalekta u zagrebačkoj okolini. *Ljetopis JAZU*, 61, Zagreb, 391–395.
- Karlovački leksikon*. 2008. Ur. Ivan Ott. Zagreb: Školska knjiga.
- Kovačec, August. 1989. Četverotonski prozodijski sustav nekih kajkavskih govora. *Govor*, 6/2, Zagreb, 13–27.
- Laszowski, Emilij. 1899. Stara hrvatska županija podgorska. *Rad JAZU*, 138, Zagreb, 1–54.
- Lončarić, Mijo. 1990. Jezični odnosi u karlovačkom Pokuplju i Beloj krajini. *Kaj – jučer i danas*. Ur. Ljiljana Križan. Čakovec: Zrinski, 132–147.
- Lončarić, Mijo. 1996. *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Lončarić, Mijo. 2020. Vukomeričko-pokupski dijalekt. *Dijalekti, jezična povijest i tradicija. Zbornik u čast Josipu Liscu*. Ur. Josip Bratulić, Gordana Čupković i Josip Galić. Zadar – Zagreb: Sveučilište u Zadru – Ogranak Matice hrvatske u Zadru – Matica hrvatska, 451–466.
- Lopašić, Rudolf. 1879. *Karlovac. Poviest i mjestopis grada i okolice*. Zagreb: Naklada Matice hrvatske.
- Lopašić, Rudolf. 1895. *Oko Kupe i Korane*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Mihalić, Jana. 2015. *Iz pokupske baštine. Nošnja Rečice, Šišljavića i Skakavca*. Karlovac: Gradski muzej Karlovac.

- Pavličević, Dragutin. 1993. Iz starije prošlosti Okića (povijesni pregled). *Pod Okićem: zavičajna knjiga župa sv. Marije i sv. Martina*. Ur. Dragutin Pavličević. Zagreb: Župa sv. Marije pod Okićem, 103–135.
- Pavličević, Dragutin. 1999. Seljačka buna u Šišljaviću 1867. *Svjetlo: časopis za društvena zbivanja, kulturu i umjetnost*, 3, Karlovac, 104–114.
- Strohal, Rudolf. 1901. Jezične osobine u kotaru karlovačkom. *Rad JAZU*, 146, Zagreb, 78–153; 1902., *Rad JAZU*, 148, Zagreb, 1–50.
- Težak, Stjepko. 1981. Ozaljski govor. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 5, Zagreb, 203–428.
- Zečević, Vesna. 1995. Glavne značajke pisarovinskoga govora. *Rasprave Zavoda za jezik*, 21, Zagreb, 239–246.
- Zečević, Vesna. *Labor*. Upitnik za hrvatski jezični atlas. U rukopisu.

The Phonology of the Local Dialect of Šišljavić: From the Kajkavian Treasury of Karlovac's Eastern Pokuplje

Summary

The paper presents the results of the research on the phonology of the local dialect of Šišljavić, a village in Karlovac's eastern Pokuplje. According to Ivšić's classification, this dialect belongs to the Turopolje-Posavina group, described by Ivšić as revolutionary in terms of accentuation. Its prosody is, among other things, characterized by the metatony of the neoacute into the long falling accent in the final / only and in most of the non-final syllables (e.g., *lefi*, *mlâtim*), by the retraction (metataxis) of the original neocircumflex (e.g., *pósekel*), and by the retraction of the short accent from the ultima, with the short penultima subsequently lengthened (e.g., *vîno*, *vôda*). The vowel system is principally characterized by the assimilation of yat and schwa, as well as by the existence of different reflections for originally long and subsequently lengthened vowels. Several specific characteristics are singled out with regard to consonantism: the absence of the velar *x*, the presence of the palatal fricative *ś* as well as of the affricate pair *č* and *ć*. These features link this dialect to a series of local Kajkavian dialects of the wider area south of Zagreb on the one hand, and to the nearby dialects of the Plješivica-Ozalj type with similar (or identical) consonant features on the other.

Ključne riječi: vokalizam, konsonantizam, prozodija, istočno karlovačko Pokuplje, Šišljavić

Keywords: vocalism, consonantism, prosody, Karlovac's eastern Pokuplje, Šišljavić

